

Ankara Üniversitesi Öğrencilerinin Hızlı Hazır Yiyecek Tercihleri Üzerinde Bir Araştırma

Metin Saip SÜRÜCÜOĞLU¹

Funda Pınar ÇAKIROĞLU¹

Geliş Tarihi : 29.03.2000

Özet: Bu araştırma, Ankara Üniversitesi'nde lisans öğrenimi yapan öğrencilerin batı tarzı ve geleneksel hızlı hazır yiyeceklerin tercih durumlarını saptamak için toplam 886 öğrenci (414 erkek, 472 kız) üzerinde yürütülmüştür. Araştırmaya alınan erkek öğrencilerin ortalama yaşları 21.63±2.27 yıl, kız öğrencilerin ise 20.62±1.85 yıldır. Öğrencilerin hızlı hazır yiyecek restoranlarına gitme sıklıkları irdelendiğinde öğrencilerin daha çok geleneksel restoranlara gittikleri belirlenmiştir. Her iki öğrenci grubunda da ilk sırada tercih edilen ürün etli pidedir. İkinci sırada kız öğrencilerde patates kızartması, erkek öğrencilerde ise et döner olup, üçüncü sırada her iki cinste de hamburger gelmektedir. İçecek olarak da en çok tercih edilenin kola olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Üniversite öğrencileri, hızlı hazır yiyecek tercihi, hızlı hazır besinler, hızlı hazır içecekler

The Research on Fast Food Preferences of University Students of Ankara

Abstract: This research was conducted to determine fast food and traditional meals preferences of 886 under graduate students (414 male and 472 female) in Ankara University. The mean age of the male and female students were 21.63±2.27 and 20.62±1.85 years respectively. It was determined that tend to go to traditional restaurants instead of fast food restaurants when the frequency of preferences are concerned. First choice was "etli pide" for both groups. Second choice was "french fries" for females and "döner" for males. The third choice of both groups were "hamburger". When the beverages were concerned it was found that the first preferable one was "coke".

Key Words: Graduate students, fast food preferences, fast food meals, fast food beverages

Giriş

Toplumların sosyal ve ekonomik yapılarında olan değişikliklere bağlı olarak ortaya çıkan yeni yaşam biçimleri, kendi kurallarını da beraberinde getirmektedir. Bireyin yaşam şekli, besin seçiminde ve tüketiminde önemli rol oynamaktadır. Türk toplumunda sanayileşme ve kentleşme ile beraber, aile bireylerinin de yoğun olarak iş yaşamına katılımı, insanları ev dışında yemek yemeye itmiştir (Bayraktar ve Erel 1986, Erdem ve Arslan 1989). Günümüzde bu yaşam şekli, kişilerin beslenme alışkanlıklarını değiştirmiş, gıda sektörü, çabuk ve hızlı yemek zorunda kalan insanlar için hazır, yarı hazır, dondurulmuş besinleri tüketicinin hizmetine sunmuştur.

Hızlı hazır beslenme şekli insanın zamanla yarışması sonucu ortaya çıkan bir değişimin sonucudur. Türk toplumunun yaşam şekli ve sosyal yapısı incelendiğinde beslenme kültüründe hızlı hazır beslenme sisteminin yüzyıllardır var olduğu görülecektir. Örnek verilecek olursa; tabla üzerinde satılan simit, çeşitli börekler, çörekler, seyyar açık/kapalı arabalarda porsiyon usulü satılan hamur tatlıları, nohutlu pilav, ekmeğ arasına ciğer, balık, döner, köfte, ızgara et-şiş sayılabilir. Bugünkü anlamda hızlı hazır yiyecek restoranlar zincirine benzer şekilde pideci, kebabçı, muhallebici, börekçi, köfteci restoranları ayak üstü hızlı yemek sisteminin temsilcileridir. Bu geleneksel restoranların yanına zamanla batı kökenli pizza, hamburger satan restoranlar açılmıştır. İstanbul halkı üzerinde yapılan bir araştırmada; ailenin dışarıda yemek yemek için kebabçı ve pizzacı restoranları,

McDonald's ve Wimpy gibi hızlı hazır yiyecek restoranlardan daha fazla tercih ettikleri bulunmuştur (Kongar ve Berksoy 1990).

Türkiye'de ilk McDonald's restoranı 24 Ekim 1986'da İstanbul Taksim Meydanında açılmıştır (Anonim 1998). Daha sonraki yıllarda, üniversite kampüslerinde, hipermarketlerde, şehir merkezlerinde Amerikan ve batı orjinli hızlı hazır yiyecek restoranları (Wendy's, Kentucky Fried Chicken, Burger Kings vb) giderek çoğalmıştır. Bu restoran menüleri Türk halkının yemek tercihleri arasında yerini almıştır. Özellikle, okul çağı çocukları ve üniversite gençleri arasında bu beslenme tarzı çok rağbet görmektedir. Ankara'da 16-18 yaş grubu toplam 600 öğrenci üzerinde yapılan bir araştırmada; öğrencilerin ev dışında daha çok hamburger, döner, sandviç, patates kızartması, pide, tost türü besinleri tercih ettikleri belirlenmiştir (Sağlam 1991).

Gençlerin hızlı hazır yiyecek restoranları tercih etmelerinde dekor, atmosfer, yiyecek kalitesi, kolay ulaşılabilir, servis hızı, menüdeki çeşitlilik, özel ürünlerin olması gibi faktörler önemli rol oynamaktadır (Bayraktar ve ark. 1995). Hızlı hazır yiyecekler, bugün ve gelecekte de gıda endüstrisi için hızla gelişen bir sektör, insanlar için de vazgeçilmez bir tüketim biçimi olmaya devam edecektir.

Bu araştırma; Ankara Üniversitesi öğrencilerinin batı tarzı ve geleneksel hızlı hazır yiyeceklerin tercih durumlarını saptamak amacıyla planlanmıştır.

¹ Ankara Üniv. Ziraat Fak. Ev Ekonomisi Yüksekokulu Beslenme Anabilim Dalı - Ankara

Materyal ve Yöntem

Bu araştırma, Ankara Üniversitesinde öğrenim gören 414 erkek ve 472 kız toplam 886 öğrencinin batı tarzı hızlı hazır ve geleneksel hızlı hazır yiyecek ve içecek tercihlerini belirlemek için yürütülmüştür. Fakültelerin yemekhanelerine öğle yemeği için gelen öğrenciler arasında gönüllülerden bir çalışma grubu oluşturulmuştur. Bu şekilde; Ziraat Fakültesi'nden 300 öğrenci, Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nden 260 öğrenci, Veteriner Fakültesi'nden 161 öğrenci, Hukuk Fakültesi'nden 102 öğrenci, İlahiyat Fakültesi'nden 63 öğrenci araştırmaya dahil edilmiştir.

Öğrencilerin hızlı hazır yiyecek tercihlerini belirlemede anket formları kullanılmıştır. Anket formları her bir öğrenci ile karşılıklı görüşülerek doldurulmuştur. Anket formunda öğrenciler hakkında genel bilgiler, hızlı hazır yiyecek restoranlarına ve diğer restoranlara gitme sıklığı ile hızlı hazır yiyecek ve içecek tercihlerini belirleyen sorulardan oluşan bölümler yer almaktadır.

Anket formunda çeşitli araştırma sonuçlarından yaygın tüketimi olduğu belirlenen ve en çok tercih edilen ürünler yer almıştır. Buna göre batı tarzı hızlı hazır yiyeceklerden; *hamburger, cheeseburger, soslu sandviç, salata bar, pizza ve patates kızartması*; geleneksel Türk hızlı hazır yiyeceklerinden; *et döner, tavuk döner, balık ekmek, kokoreç, etli pide, peynirli pide ve lahmacun* seçilmiştir. İçecek olarak *kola, diyet kola, renkli meşrubat, konserve meyve suyu, neskafe ve ayran* seçilmiştir.

Hızlı hazır yiyecek ve içecek tercihlerinin değerlendirilmesinde karşılaştırmanın daha belirgin olması için $T = 3T_1 + 2T_2 + T_3$ puanlama formülü kullanılmıştır. Formülde T: toplam puan, T1: birinci tercih, T2: ikinci tercih, T3: üçüncü tercihi ifade etmektedir (Şahinkaya 1983). Bu tercih formülü birçok araştırmacı tarafından kullanılmış; geçerlilik ve güvenilirliği saptanmıştır (Aktaş 1979, Özlen ve Özgen 1989, Akman 1998, Özçelik ve Sürücüoğlu 1998). Öğrencilerden hızlı hazır yiyecekler içinde en çok tercih ettiklerinden en aza doğru 1., 2., ve 3. diyerek numaralandırmaları istenmiştir. Puanlama sisteminde birinci tercih üç puan, ikinci tercih iki puan, üçüncü tercih bir puan ile çarpılmıştır. Bu şekilde yiyecek ve içeceklerin aldıkları puanlar tek tek toplanarak herbir

öğrencinin yiyecek-içecek tercih puanları belirlenmiştir. Her öğrencinin her bir yiyecek için verdiği puanlar bilgisayara yüklenmiş hızlı hazır yiyeceklerin ve içeceklerin aldıkları ortalama puanlar hesaplanmış ve değerlendirilmiştir.

Bu araştırmanın istatistiksel işlemleri SPSS programında yapılmıştır (SPSS Windows 9.0). Öğrencilerin cinsiyetlerine ve Ankara'ya gelme yerlerine göre hızlı hazır yiyeceklerin ve içeceklerin tercih puan ortalamaları ve standart sapma değerleri (Standart Deviation(SD)) çizelgeler halinde gösterilmiştir. Cinsiyetler arasında iki ortalama arasındaki farkın önemlilik testi (Student t testi), Ankara'ya gelme yerlerine göre tek yönlü varyans analizi (One Way Anova+Turkey H SD testi (Post Hoc test) yapılmıştır.

Bulgular ve Tartışma

Verilerin değerlendirilmesi sonucunda öğrencilere ait bazı fiziksel özellikler Çizelge 1'de sunulmuştur.

Araştırmaya alınan erkek öğrencilerin ortalama yaşları 21.63 ± 2.27 yıl, kız öğrencilerin 20.62 ± 1.85 yıl; vücut ağırlıkları erkeklerde 69.23 ± 8.77 kg, kızlarda 54.61 ± 6.98 kg; boy uzunluğu ortalamaları erkeklerde; 176.82 ± 6.52 cm, kızlarda ise 163.96 ± 5.69 cm olarak belirlenmiştir.

Hızlı hazır yiyecek restoran tercihi

Araştırmaya alınan öğrencilere batı orijini ve geleneksel hızlı hazır yiyecek restoranlarına gitme sıklıkları sorulmuş ve yanıtlar Çizelge 2'de verilmiştir.

Çizelge 1. Öğrencilerin bazı fiziksel özellikleri

	Cinsiyet	n	X±SD	Min.Maks.
Yaş (Yıl)	Erkek	414	21.63±2.27	17-28
	Kız	472	20.62±1.85	17-28
Vücut Ağırlığı (kg)	Erkek	414	69.23±8.77	50-107
	Kız	472	54.61±6.98	40-93
Boy Uzunluğu (cm)	Erkek	414	176.82±6.52	160-198
	Kız	472	163.96±5.69	148-184

Çizelge 2. Öğrencilerin hızlı hazır yiyecek restoranlarına gitme sıklıklarına göre dağılımları

Restoran türleri	Cinsiyet	Hergün		Haftada birkaç kez		Ayda birkaç kez		Yılda birkaç kez		Seyrek		Total	
		S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
1. Hamburger restoran*	Erkek	4	0.97	49	11.84	38	9.18	86	20.77	237	57.24	414	100.00
	Kız	6	1.27	122	25.85	60	12.71	93	19.70	191	40.47	472	100.00
2. Pizza restoran**	Erkek	6	1.45	25	6.04	37	8.94	77	18.59	269	64.98	414	100.00
	Kız	3	0.64	39	8.26	44	9.32	108	22.08	278	58.90	472	100.00
3. Döner restoran*	Erkek	10	2.42	158	37.68	77	18.60	83	20.05	88	21.25	414	100.00
	Kız	8	1.70	130	27.54	104	22.03	102	21.61	128	27.12	472	100.00
4. Pide restoran**	Erkek	8	1.93	123	29.71	71	17.15	86	20.77	126	30.44	414	100.00
	Kız	5	1.06	108	22.88	90	19.07	102	21.61	167	35.38	472	100.00
5. Lahmacun restoran**	Erkek	6	1.45	82	19.81	55	13.29	66	15.94	205	49.51	414	100.00
	Kız	7	1.48	74	15.68	79	16.74	96	20.34	216	45.76	472	100.00

1) Khikare= 38.09 SD: 4, P<0.01

2) Khikare= 6.24 SD: 4, P>0.05

3) Khikare= 12.23 SD: 4, P<0.05

4) Khikare= 7.242 SD: 4, P>0.05

5) Khikare= 6.86 SD: 4, P>0.05

* Önemli

** Önemsiz

Öğrencilerin batı tarzı hızlı hazır yiyecek (hamburger ve pizza restoranları) restoranlara gitme sıklıkları kıyaslandığında erkek ve kız öğrencilerin daha fazla hamburger restoranlara gittikleri görülmektedir. Erkek öğrencilerin % 11.84'ü, kız öğrencilerin % 25.85'i haftada birkaç kez hamburger türü restoranlara giderken; bu sıklık pizza restoranlarında erkek öğrencilerde % 6.04, kız öğrencilerde ise % 8.26 oranındadır. Bunun yanında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre hamburger ve pizza türü restoranlara daha fazla sıklıkla gittikleri belirlenmiştir. Cinsiyetler açısından hamburger restoranlara gitme sıklıkları arasındaki farklılıklar istatistiksel olarak önemli ($P<0.01$), pizza restoranlara gitme sıklıkları ise önemsizdir.

Hertzler&Frery (1992); Üniversite öğrencilerinin beslenme durumlarını ve dışarıda yemek yeme durumlarını saptamak için yaptıkları bir araştırmada; erkek öğrencilerin kız öğrencilere kıyasla daha fazla oranda hızlı hazır yiyecek restoranlarına gittiklerini saptamışlardır. Öğrencilerin % 11'i yılda birkaç kez, % 35'i ayda bir ya da iki kez, % 38'i haftada birkaç kez, % 7'si günde birkaç kez hızlı hazır yiyecek restoranlarında yemek yediklerini belirlemişlerdir.

Geleneksel hızlı hazır yiyecek restoranları arasında (dönerci-pide-lahmacuncu) ise öğrenciler tarafından en sıklıkla gidilenin "Döner restoran" olduğu ve erkeklerin % 37.68'inin, kızların ise % 27.54'ünün haftada birkaç kez bu restoranlara gittiği görülmektedir. Erkek ve kız öğrencilerin geleneksel hızlı hazır yiyecek restoranlarına gitme sıklıkları kıyaslandığında ise erkek öğrencilerin daha fazla oranda bu restoranları tercih ettiği saptanmıştır.

Haftada birkaç kez döner restoranlara gidenlerin oranı erkeklerde % 37.68, kızlarda % 27.54; pide restoranlara gidenlerin oranı erkeklerde % 29.71, kızlarda % 22.88; lahmacun restoranlara gidenlerin oranı erkeklerde % 19.81, kızlarda ise % 15.68'dir. Yapılan istatistiksel analizde; cinsiyete göre geleneksel hızlı hazır yiyecek restoranlarına gitme sıklıkları arasındaki farklılıklar döner restoran için önemli ($P<0.05$), diğer restoranlar için önemsizdir.

Geleneksel hızlı hazır yiyecek restoranları ile batı tarzı hızlı hazır yiyecek restoranlarına gitme sıklıkları karşılaştırıldığında; öğrencilerin daha çok geleneksel hızlı hazır yiyecek restoranlarına gittikleri bulunmuştur.

Amerika Birleşik Devletleri'nde çok sayıda tüketicinin hızlı hazır yiyecek restoranlarında yemek yedikleri belirtilmekte olup, tüketicilerin % 7.7'sinin kahvaltıda, % 48.9'unun öğle, % 31.6'sinin ise akşam yemeklerinde bu restoranlara gidip yemek yedikleri ortaya çıkarılmıştır (Hoolingsworth 1994).

Hızlı hazır yiyecek tercihleri

Hızlı hazır yiyecek restoranları, tüketicilere hızlı ve standard menüler sunmaktadır. Bu yemek sisteminde "hamburger-patates ve kola"dan oluşan menü popüler yemek durumundadır. 1993 verilerine göre ABD'de en çok tercih edilen hızlı hazır yiyecek ürünleri sırasıyla; pizza, jambonlu sandviç, biftek, hamburger, peynirli makarna,

hindli sandviç, spagetti ve peynirli sandviçtir (Hoolingsworth 1994).

Hamburger, cheeseburger, bigburger, pizza, soslu sandviç vs gibi yiyecekler Türk beslenme alışkanlıklarına son çeyrek yüzyılda girmiş Amerikan ve Batı kökenli yiyeceklerdir. Et döner, tavuk döner, balık ekmeği, kokoreç, pide, lahmacun gibi yiyecekler geleneksel hızlı hazır yiyecek ürünleridir. Patates kızartması ve salata barlar ise Türk halkının günlük menüleri içinde yer alan yemeklerdir. Türk hızlı hazır yiyecek restoranlarında pide, döner, lahmacun, balık ekmeği gibi ürünlerin yanında mutlaka ücretsiz olarak salata ikram edilmektedir.

Çizelge 3'de araştırmaya alınan öğrencilerin hızlı hazır yiyecek tercih puan ortalamaları verilmiştir.

Çizelge incelendiğinde; tercih puan ortalaması en yüksek olan besinler; kız öğrencilerde sırasıyla; etli pide (1.61±1.34), patates kızartması (1.57±1.14), hamburger (1.52±1.26), lahmacun (1.44±1.17), pizza (1.36±1.19), et döner (1.28±1.27)'dir.

Erkek öğrencilerde ise sırasıyla; etli pide (1.61±1.34), et döner (1.43±1.28), hamburger (1.40±1.29), patates kızartması (1.29±1.19), soslu sandviç (1.21±1.31), ve lahmacun (1.12±1.20)'dur.

Erkek ve kız öğrencilerin cheeseburger, pizza, patates kızartması, peynirli pide ve lahmacun tercih puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($P<0.05$).

Her iki öğrenci grubunda da ilk sırada tercih edilen ürün etli pidedir. İkinci sırada kız öğrencilerde patates kızartması, erkek öğrencilerde ise et döner olup, üçüncü sırada her iki cinsten de hamburger gelmektedir.

Özçelik ve Sürücüoğlu (1998) hızlı hazır yiyecek restoranlarında yemek yiyen tüketiciler üzerinde yaptıkları bir araştırmada; tüketicilerin hergün en sıklıkla tükettikleri hızlı hazır yiyecek ürünleri içinde ilk sırayı patates kızartmasının aldığını, bunu sırasıyla peynirli sandviç, hamburger, sucuklu tost, karışık tost ve et dönerin izlediğini belirlemişlerdir.

Çizelge 3. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre hızlı hazır yiyecek tercih puan ortalamaları

Hızlı hazır yiyecekler	Erkek X±SD	Kız X±SD	t test'i
Hamburger	1.40±1.29	1.52±1.26	1.40*
Cheeseburger	0.45±0.92	0.31±0.71	2.65*
Bigburger	0.25±0.66	0.23±0.67	0.45**
Pizza	1.09±1.22	1.36±1.19	3.23**
Patates Kızartması	1.29±1.19	1.57±1.14	3.48**
Soslu sandviç	1.21±1.31	1.22±1.26	0.13*
Salatalar	0.47±0.90	0.49±0.87	0.34*
Et döner	1.43±1.28	1.28±1.27	1.75*
Tavuk döner	0.29±1.18	1.03±1.23	1.53*
Etlili pide	1.71±1.31	1.61±1.34	1.14*
Peynirli pide	0.58±0.96	0.76±1.07	2.63**
Lahmacun	1.12±1.20	1.44±1.17	3.98**
Balık ekmeği	0.11±0.44	0.12±0.43	0.23*
Kokoreç	0.16±0.52	0.12±0.48	1.02*

* istatistiksel açıdan önemsiz ($P>0.05$)

** istatistiksel açıdan önemli ($P<0.05$)

Elmacıoğlu (1996); hızlı hazır yemek sisteminde önceliklerin belirlenmesi üzerinde yaptığı bir çalışmada; kişilerin % 10.99'unun hamburger, % 10.7'sinin döner ekmek, % 8.7'sinin köfte ekmek, % 8.1'inin patates kızartmasını tercih ettiklerini saptamıştır.

Öğrencilerin Ankara'ya gelme yerlerine göre hızlı hazır yiyecek tercih puan ortalamaları Çizelge 4'de verilmiştir.

Araştırmaya alınan öğrencilerin, Ankara'ya gelme yerlerine göre hızlı hazır yiyecek tercih puan ortalamaları incelendiğinde; en yüksek tercih puanı alan hızlı hazır yiyecek ürünleri Ankara'da ailesiyle beraber oturan öğrencilerde sırasıyla etli pide (1.76±1.33), hamburger (1.58±1.26), et döner (1.56±1.29) ve sosisli sandviç (1.54±1.29); Ankara'ya başka bir ilden gelenlerde en çok tercih puanı alan hızlı hazır yiyecek ürünleri: etli pide (1.75±1.26), patates kızartması (1.60±1.28), tavuk döner (1.45±1.28) ve et döner (1.43±1.28); en düşük tercih puanı alan ürünler ise kokoreç (0.10±0.50), balık ekmek (0.10±0.30), cheeseburger (0.15±0.58), bigburger (0.25±0.71) ve peynirli pide (0.25±0.71)'dir.

İlçelerden gelen öğrencilerde de hızlı hazır yiyecek tercihleri içinde en yüksek ortalama puanı alan ilk üç ürün sırasıyla etli pide (1.60±1.36), patates kızartması (1.52±1.18), hamburger (1.51±1.27); bu sıralama köyden gelenlerde ise etli pide (1.65±1.32), hamburger(1.45±1.29) ve patates kızartması (1.43±1.17)'dir.

Hızlı hazır yiyeceklerden hamburgeri en çok tercih eden öğrenci grubu Ankara'da ailesi ile beraber oturanlarda bulunmuştur (1.58±1.26). İkinci sırada en yüksek tercih edenler ilçeden gelenler (1.51±1.27), üçüncü sırada ise köyden gelenler bulunmaktadır (1.45±1.29).

Ankara'da oturan öğrencilerde, diğer yörelerden gelenlere göre en yüksek ortalama tercih puanı alan hızlı hazır yiyecekler, cheeseburger (0.44±0.83), pizza (1.48±1.24), sosisli sandviç (1.54±1.29), et döner

(1.56±1.29), kokoreç (0.20±0.57), peynirli pide (0.78±1.08), lahmacun (1.33±1.16) ve etli pide (1.76±1.33)'dir.

Bigburger'in en yüksek ortalama tercih puanı aldığı grup ilçeden (0.29±0.75), patates kızartmasının ilden (1.60±1.28), salatabarın köyden (0.53±0.93), tavuk dönerin ilden (1.45±1.28), balık ekmek köyden gelenlerden (0.13±0.46) olduğu yine aynı çizelge 4'den izlenmektedir.

Ankara'da oturan, Ankara'ya bir başka şehirden gelen, ilçeden gelen ve köyden gelenler arasında; hamburger, cheeseburger, patates kızartması, salatabar, balık ekmek, kokoreç, etli pide, lahmacun tercih puanları açısından istatistiksel olarak önemli bir farklılık görülmemektedir.

Bigburger tercih puan ortalamaları bakımından ilçeden gelenlerle köyden gelenler arasında, pizza tercih puan ortalamaları açısından Ankara'da oturanlar ile köyden gelenler arasında farklılık önemli bulunmuştur (P<0.05).

Ankara'da oturanlar ile diğerleri arasında sosisli sandviç; ilden gelenler ve köyden gelenler arasında tavuk döner, Ankara'da oturanlar ve köyden gelenler arasında et döner; ilden gelenler ile Ankara'da oturan ve köyden gelenler arasında peynirli pide tercih puan ortalamaları arasında farklılıklar istatistiksel açıdan önemli olduğu saptanmıştır (P<0.05).

Wyne et al (1994) tarafından Güney Kore'de hızlı hazır yiyecek tüketim sıklığını belirlemek için yaptıkları bir çalışmada; Seul'de oturan kişilerin tükettikleri hızlı hazır yiyecek çeşidinin diğer bölgeler de oturanlara göre daha fazla olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmada batıya özgü hızlı hazır yiyeceklerden en sıklıkla tüketilenlerin sosisli sandviç, hamburger, patates kızartması olduğu, fakat geleneksel hızlı hazır yiyecek ürünlerin daha çok tercih edildiği saptanmıştır.

Çizelge 4. Öğrencilerin Ankara'ya gelme yerlerine göre hızlı hazır yiyecek tercih puan ortalamaları

Hızlı hazır yiyecekler	Ankara'da oturanlar X±SD	İlden gelenler X±SD	İlçeden gelenler X±SD	Köyden gelenler X±SD
Hamburger	1.58±1.28 a	1.00±1.56 a	1.51±1.27 a	1.45±1.29 a
Cheeseburger	0.44±0.83 a	0.15±0.58 a	0.35±0.78 a	0.39±0.84 a
Bigburger	0.24±0.63 ab	0.25±0.71 ab	0.13±0.42 a	0.29±0.75 b
Pizza	1.48±1.24 a	1.08±1.35 ab	1.20±1.21 ab	1.18±1.18 b
Patates Kızartması	1.31±1.16 a	1.60±1.28 a	1.52±1.18 a	1.43±1.17 a
Sosisli sandviç	1.54±1.29 a	0.83±1.11 b	1.08±1.22 b	1.20±1.30 b
Salatabar	0.37±0.78 a	0.33±0.69 a	0.48±0.91 a	0.53±0.93 a
Et döner	1.56±1.29 a	1.43±1.28 ab	1.39±1.26 ab	1.25±1.27 b
Tavuk döner	0.92±1.20 ab	1.45±1.28 a	1.02±1.21 ab	0.92±1.19 b
Etlı pide	1.76±1.33 a	1.75±1.26 a	1.60±1.36 a	1.65±1.32 a
Peynirli pide	0.78±1.08 a	0.25±0.71 b	0.65±0.97 ab	0.70±1.04 a
Lahmacun	1.33±1.16 a	1.08±1.16 a	1.29±1.19 a	1.29±1.22 a
Balık ekmek	0.12±0.46 a	0.10±0.30 a	0.11±0.42 a	0.13±0.46 a
Kokoreç	0.20±0.57 a	0.10±0.50 a	0.15±0.47 a	0.12±0.48 a

a=a Önemsiz P>0.05 a=b Önemli P<0.05

İçecek tercihleri

Çizelge 5'de öğrencilerin cinsiyetlerine göre içecek tercih puan ortalamaları gösterilmiştir.

Hızlı hazır yemek sisteminde kola en çok tercih edilen içecekler arasındadır. Her iki cinsiyette de en çok tercih puanı alan içecek koladır (E: 1.13±1.28, Kız: 1.18±1.26). Kola tercihi açısından cinsiyetler arasında önemli bir fark yoktur.

İçecek tercihleri açısından her iki cinsiyette de benzer bir sıralama görülmektedir. Buna göre; ilk sırada kola gelmekte, bunu ayran (E: 0.66±1.04, Kız: 0.47±0.90), hazır meyve suyu (E: 0.36±0.82, Kız: 0.46±0.90), neskafe (E: 0.35±1.0278 Kız: 0.42±0.86), diyet kola (E: 0.14±0.60, Kız: 0.38±0.94), ve renkli meşrubatlar (E: 0.07±0.38, Kız: 0.13±0.55) izlemektedir.

Erkek ve kız öğrenciler arasında diyet kola ve ayran tercih puanları bakımından önemli bir fark ($P<0.05$) varken, diğer gazlı içecekler, neskafe ve hazır meyve suyu tercih puanları açısından önemli bir fark bulunmamıştır. Kola batı tarzı, ayran ise geleneksel hızlı hazır yemek sisteminin menülerinin vazgeçilmez içeceklerindedir.

Özçelik ve Sürücüoğlu (1998); yaptıkları bir çalışmada tüketicilerin hızlı hazır yemek restoranlarında en çok tercih ettikleri içeceklerin başta kola olmak üzere sırasıyla ayran, taze meyve suyu, çay, diğer gazlı içecekler, neskafe, hazır meyve suyu olduğunu belirlemişlerdir.

Sağlam (1991)'da 16-18 yaş grubu gençler arasında yaptığı bir çalışmada en çok tercih edilen içeceğin kola ve ayran olduğunu saptamıştır. Yücecan ve ark. (1993) 10-18 yaş grubu çocuk ve gençlerin beslenme alışkanlıklarını saptamak için yaptıkları bir çalışmada; deneklerin en fazla kola ve ayran içmeyi tercih ettiklerini belirlemişlerdir.

Araştırma sonuçlarında görüldüğü gibi genç tüketiciler arasında kolalı içeceklerin tüketimi çok yaygındır. Kolalı içecekler ve renkli-renksiz içecekler beslenme uzmanlarınca boş enerji kaynağı olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle içecekler olarak ayran, taze meyve suyu ve süt gibi içeceklerin tüketiminin yaygınlaştırılması için çocuk ve gençlere yeterli eğitim verilmelidir.

Ankara'da üniversitede okumak için gelen öğrencilerin Ankara'ya gelme yerlerine göre içecek tercih puan ortalamaları Çizelge 6'da verilmiştir.

Araştırmaya alınan öğrencilerin Ankara'ya gelme yerlerine göre içeceklerinin tercih puan ortalamaları incelendiğinde; Ankara'da oturan öğrencilerin en çok tercih ettikleri içeceğin kola (1.40±1.33), ikinci sıradaki tercihlerinin ise hazır meyve suyu olduğu belirlenmiştir (0.41±0.82). Ankara'ya başka bir ilden gelen öğrencilerin ilk tercih ettikleri içecek ayran (1.08±1.23), ikinci tercih ettikleri içecek ise kola (1.05±1.30)'dır.

İlçe ve köylerden Ankara'da üniversitede öğrenim görmek için gelen öğrencilerin içecek tercih puanları sıralaması birbirine benzemektedir. Her iki grup öğrencinin ilk tercih ettikleri içecek kola (1.13±1.24, 1.10±1.25), ikinci sırada ise ayran gelmektedir (0.60±0.98; 0.55±0.98).

Çizelge içeceklerin en çok tercih puanı aldığı yerleşim birimine göre irdelendiğinde; kola en çok Ankara'da oturan öğrenciler (1.40±1.33), diyet kola ilçeden gelen öğrenciler (0.30±0.84), renkli meşrubatlar (0.13±0.56) ve ayran (1.08±1.23) Ankara'ya başka bir ilden gelenler, hazır meyve suları (0.44±0.80) ilçeden gelenler, neskafe (0.44±0.90) ise köyden gelen öğrenciler tarafından tercih edildiği görülmektedir.

Geleneksel bir içecek olan ayran tercih puanları arasında başka bir ilden gelenler ile Ankara'da oturanlar, ilçeden ve köyden gelenler arasında istatistiksel açıdan farklılık önemli bulunmuştur ($P<0.05$). Diğer içeceklerin tercih puanları ile Ankara'da bulunma ve Ankara'ya başka bir bölgeden gelme yerleri arasında istatistiksel açıdan önemli bir fark bulunmamıştır.

İnsanların yiyecek ve içecek tercihinde ve beslenme alışkanlıklarında yaşadığı çevre, sosyo ekonomik faktörler, demografik değişkenler, eğitim seviyesi gibi birçok faktör etkili olmaktadır (Owen et al 1997).

Çizelge 5. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre içecek tercih puan ortalamaları

İçecek	Erkek X±SD	Kız X±SD	t testi
Kola	1.13±1.28	1.18±1.26	0.58*
Diet kola	0.14±0.60	0.38±0.94	4.44**
Renkli meşrubat	0.07±0.38	0.13±0.55	1.81*
Hazır meyve suyu	0.36±0.82	0.46±0.90	1.74*
Ayran	0.66±1.04	0.47±0.90	2.99**
Neskafe	0.35±0.78	0.42±0.86	1.30*

* önemsiz

** önemli

Çizelge 6. Öğrencilerin Ankara'ya gelme yerlerine göre içecek tercih puan ortalamaları

İçecek türü	Ankara'da oturanlar	Başka ilden gelenler	İlçe'den gelenler	Köyden gelenler
	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD
Kola	1.40±1.33a	1.05±1.30a	1.13±1.24a	1.10±1.25a
Ayran	0.38±0.78a	1.08±1.23b	0.60±0.98a	0.55±0.98a
Renkli meşrubat	0.11±0.50a	0.13±0.56a	0.12±0.52a	0.10±0.45a
Hazır meyve suyu	0.41±0.82a	0.30±0.79a	0.44±0.88a	0.42±0.88a
Diyet kola	0.28±0.85a	0.10±0.80a	0.30±0.84a	0.27±0.80a
Neskafe	0.31±0.70a	0.28±0.68a	0.34±0.75a	0.44±0.90a

a=a $P>0.05$ Önemsiz

a=b $P<0.05$ Önemli

Chan et al (1990)'nın San Fransisco körfez bölgesinde yaşayan 45 yaşlı Çinli kadının diyet alışkanlıklarını belirlemek için yaptıkları bir çalışmada; kadınların öğle ve akşam yemeklerinde daha çok Çin yemekleri yedikleri, sadece kahvaltıda Amerikan ve Çin yemekleri tükettikleri belirlenmiştir. Çinliler'in içinde eğitim seviyesi yüksek olanlarda ve iyi derecede İngilizce konuşanlarda Amerikan yiyeceklerinin tüketim sıklığının arttığı bulunmuştur. Bu kadınların % 80'inin sosisli sandviçi, % 93'ünün Amerikan sosisini, % 75'inin hamburgeri asla tüketmedikleri ortaya çıkarılmıştır.

Sonuç

Türk toplumunda eskiden beri var olan hızlı hazır yemek tarzı yiyeceklerden etli pidenin hem erkekler hem de kızlar arasında ilk sırada, batı orjinli hamburgerin erkekler arasında, patates kızartmasının kızlar arasında ikinci sırada tercih edildiği görülmektedir. Büyük bir şehirde veya köyde yaşama sonucu tercih puan ortalamaları arasındaki istatistiksel farklılık pizza, sosisli sandviç, et döner yiyeceklerinde önemli bulunmuştur ($P<0.05$). İçecek tercihlerinde her iki cinsiyette ve Ankara'ya gelme yerlerine göre ilk sırada "kola"nın yer aldığı görülmektedir. Hangi tarz hızlı hazır yiyecek tercih edilirse edilsin bunların yanında içecek olarak ayrı, taze sıkılmış meyve suyu gibi içeceklerin tercih edilmesi için gençlerin özendirilmesi ve bilgilendirilmesi gereklidir.

Kaynaklar

- Akman, M. 1998. Yabancı Turistlerin Türk Mutfağından Beklentileri, Yararlanma Durumları ve Türk Mutfağının Turizme Katkısı Üzerine Bir Araştırma. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara.
- Aktaş, N. 1979. Hollanda'daki Türk İşçi Ailelerin Beslenme Alışkanlıklarını Etkileyen Faktörler Üzerinde Bir Araştırma. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ev Ekonomisi Kürsüsü. Ankara.
- Anonim. 1998. McDonald's Gazetesi. 100. Restoran Özel Sayısı 7,1.
- Bayraktar, M. ve S. Erel, 1986. "Ailede Kadının Rolü" Kavramının Evli Kadınlar Açısından Karşılaştırmalı Analizi. Ev Ekonomisi Dergisi, 1 (1), 3-8.
- Bayraktar, M., Y. Babekoğlu ve M. Salman, 1995. Tüketicilerin Fast Food Restoran Tercihlerini Etkileyen Faktörler. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayın No: 1400 Bilimsel Araştırma ve İncelemeler: 780. Ankara.
- Chan, P., H. Lee, R. Tseng and N. J. Downes, 1990. Dietary Habits-Beliefs and Food Practices of Elderly Chinese Women. Journal of the American Dietetic Association 90 (4), 579-580.
- Elmacioğlu, F. 1996. Hızlı Hazır Yemek Sisteminde (Fast Food) Önceliklerin Belirlenmesi. Beslenme ve Diyet Dergisi 25 (1), 30-34.
- Erdem, C. ve P. Arslan, 1989. Adolesanlarda Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Hazır Et Ürünlerinin Tüketim Sıklığı, Ürünlerin Protein, Yağ ve Boya Maddesi Yönünden Özellikleri. Beslenme ve Diyet Dergisi 18 (2), 177-184.
- Hertzler, A. A. and R. Frary, 1992. Dietary Status and Eating Out Practices of College Students. J Am Diet Assoc 92 (7), 867-869.
- Hollingsworth, D. 1994. Food Service in the Fast Lane. Food Technology, 48 (9), 133-138.
- Kongar, E. ve T. Berksoy, 1990. İstanbul Halkının Günlük Yaşam Biçimi ve Tüketim Davranışları Araştırması. İstanbul Ticaret Odası Yayını No: 19, İstanbul.
- Özçelik, A.Ö. ve M. S. Sürücüoğlu, 1998. Tüketicilerin "Fast Food Türü" Yiyecek Tercihleri. Gıda 23 (6), 437-444.
- Sağlam, F. 1991. Hızlı Hazır Yemek Sistemi (Fast Food) Üzerinde Bir Araştırma. Beslenme ve Diyet Dergisi, 20 (2), 187-197.
- Şahinkaya, Ş. 1983. Diyarbakır İli Merkez Köylerinde Ailelerin Kültürel ve Ekonomik Durumları. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları: 889, Bilimsel Araştırma ve İncelemeler: 524, Ankara.
- Özgen, Ö. and E. Gönen, 1989. Consumer Behaviour of Children in Primary School Age. Journal of Consumer Studies and Home Economics. 13, 175-187.
- Wyne, M., M. J., Lee and S. J. Moon, 1994. Fast food consumption in South Korea. Journal of Consumer Studies and Home Economics 18, 279-291.
- Yücecan, S., G. Pekcan, S. Açık, M. Baysan, N. Rakıcıoğlu, N. Oğuz, E. Karabudak, B. Nursal, G. Eroğlu ve E. Akal, 1993. Ankara'da Yaz Okullarına Devam Eden Çocuk ve Gençlerin Beslenme Alışkanlıkları. Beslenme ve Diyet Dergisi, 22 (2), 179-194.